

Saksframlegg

Saksb: Anders Breili

Arkiv: K54 14/1629-6

Dato:
22.12.2014

HØRING AV FORSLAG TIL REGIONAL PLAN FOR VANNFORVALTNING OG REGIONALT TILTAKSPROGRAM FOR VANNREGION GLOMMA OG VANNOMRÅDE MJØSA FOR PERIODEN 2016-2021

Vedlegg:

Trykte vedlegg:

1. Høringsbrev, datert 30.6.2014
2. Regional plan for vannforvaltning i Vannregion Glomma (2016-2021)
3. Regionalt tiltaksprogram for Vannregion Glomma (2016-2021)

Utrykte vedlegg (kan lastes ned fra www.vannportalen.no):

4. Tiltaksanalyse for Mjøsa vannområde

Sammendrag:

Med bakgrunn i Vannforskriften er det utarbeidet forslag til regional plan for vannforvaltning og regionalt tiltaksprogram i vannregion Glomma 2016-2021. Planen gir regionale og statlige føringer til kommunene, regionale og statlige organer, og skal bidra til å samordne og gi retningslinjer for arealbruken på tvers av kommune- og fylkesgrensene. Den regionale planen skal legges til grunn for kommunal virksomhet i planperioden. Hensikten med planen er å gi økt fokus på vannkvalitet og at det i planperioden gjennomføres tiltak ut fra miljømål som settes for de enkelte vannforekomstene. Det generelle miljømålet er at vannforekomster skal ha «god økologisk og kjemisk tilstand».

Rådmannen mener forvaltningsplanen og tiltaksprogrammet gir godt grunnlag for sterkere satsing på vannkvalitet innenfor spredt avløp, kommunalt VA og innenfor landbrukssektoren. Det er betydelige utfordringer knyttet til behov for ressurser innenfor avløps- og landbrukssektoren og i forbindelse med oppfølging av tiltak. Det vil også være store utfordringer knyttet til flomsikring og ivaretagelse av miljømålene i bynære vassdrag. Dersom en skal kunne innfri miljømålene slik vannforskriften forutsetter, vil det kreve økt kommunal innsats, og styrkede økonomiske ressurser. Dette vil bety at kommunen må få øremerkede ressurser fra statlig hold og at det etableres nye tilskuddsordninger.

Rådmannen anbefaler at Lillehammer kommune slutter seg til planen.

Bakgrunn:

I 2007 vedtok Stortinget "Forskrift om rammer for vannforvaltningen" (Vannforskriften), som implementerer EUs rammedirektiv for vann i norsk rett. Formålet med Vannforskriften

er å gi rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannressursene. Forskriften skal sikre at det utarbeides og vedtas regionale forvaltningsplaner og tiltaksprogrammer for vannregioner, med sikte på å oppfylle miljømålene. Samtidig skal Vannforskriften sørge for at det fremskaffes nødvendig kunnskapsgrunnlag for å kunne gjennomføre arbeidet. Alle vannforekomster skal karakteriseres før en begynner på undersøkelser og overvåking som gir grunnlag for tiltaksplaner. I utgangspunktet er målet å oppnå minimum god økologisk og kjemisk tilstand i alle vannforekomster,

I forbindelse med oppfølging av Vannforskriften er Norge delt inn i vannregioner. Lillehammer kommune er med i vannregion Glomma. Vannregionen er igjen inndelt i vannområder, og Lillehammer omfattes av vannområde Mjøsa. Hensikten med en slik inndeling er at man ser det som viktig med en helhetlig forvaltning av vassdragene.

Østfold fylkeskommune er overordnet myndighet for vannregion Glomma. I tillegg er de enkelte fylkeskommuner som inngår i vannregionen involvert. Sektormyndigheter, fylkesmannsembeter, fylkeskommuner og kommuner inngår til sammen i et vannregionutvalg.

Med bakgrunn i Vannforskriften er det derfor utarbeidet et forslag til «Regional plan for vannforvaltning og regionalt tiltaksprogram i vannregion Glomma 2016-2021». Planen og tiltaksprogrammet er utarbeidet av vannregionmyndigheten og fylkeskommunene i samarbeid med vannregionutvalget. Fylkespolitikkerne i Oppland, Hedmark, Akershus, Østfold, Buskerud, Sogn og Fjordane og Sør-Trøndelag, samt Oslo byråd, har vedtatt å legge planforslaget ut til høring og offentlig ettersyn. Høringsfrist er 31.12 2014, og alle kommuner som inngår i vannregionen er høringsparter. Lillehammer kommune har innen fristen sendt en foreløpig uttalelse, og fått utsatt frist for ettersending av vedtak til 20. januar 2015.

Etter høringen vil planen bli sluttbehandlet i de berørte fylkeskommunene våren 2015, og vedtatt regional plan vil bli oversendt til sentral godkjenning ved Kongen i statsråd innen 1. juli 2015.

Fakta:

Planen gir regionale og statlige føringer til kommunene, regionale og statlige organer. Planen skal bidra til å samordne og gi retningslinjer for arealbruken på tvers av kommune- og fylkesgrensene. Den regionale planen skal legges til grunn for kommunal virksomhet i planperioden. Hensikten med planen er å gi økt fokus på vannkvalitet og at det i planperioden gjennomføres tiltak ut fra miljømål som settes for vannforekomster (innsjøer, bekker, elver, grunnvannsføremster mm). Det generelle miljømålet er at vannforekomster skal ha «god økologisk og kjemisk tilstand». Planen gir også grunnlag for at regionale myndigheter kan fremme innsigelse mot kommunale planer hvor det ikke er tatt tilstrekkelig hensyn til miljømålene.

For å kunne sette miljømål og vurdere behovet for tiltak i vannforekomster er det gjort grunnleggende tilstandsvurderinger av vannforekomster som inngår i vannområdet. Der vannforekomster har oppnådd «moderat», «dårlig» eller «svært dårlig» økologisk tilstand, vil det bli krav om tiltak for å bedre den økologiske tilstanden. Den regionale planen legger føringer for miljømål som skal nås innenfor planperioden 2016-2021 og hvilke som kan utsettes til senere planperioder (2022-2027 eller 2028-2033). For vannforekomster som

allerede har god eller svært god økologisk tilstand vil miljømålet være at tilstanden ikke skal forringes. Planen har som mål at tiltakene skal være operative innen tre år etter at tiltaksprogrammet er vedtatt. Det er de ulike sektormyndighetene som er ansvarlig for oppfølgingen av tiltakene.

Tekniske inngrep, forurensning, vassdragsreguleringer m.m. gjør at mange vannforekomster ikke oppnår god økologisk tilstand. For å bedre den økologiske tilstanden vil det derfor være aktuelt med tiltak for å motvirke avrenning av næringsstoffer fra landbruk og avløpsanlegg, tiltak for å redusere utslipp fra industri og veganlegg, tiltak mot fremmede arter og biotopforbedringer. For vassdrag med spesielle brukerinteresser, slik som bading, drikkevann eller vanning, kan det stilles spesielle brukerkrav som er strengere enn miljømålet.

Vannforskriften har en egen kategori av vannforekomster som kalles for sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF). Dette er vannforekomster som har blitt fysisk endret for å ivareta samfunnsnyttige formål som kraftproduksjon, flomvern, drikkevann og landbruk. For mange slike vannforekomster vil det være vanskelig å oppnå god økologisk tilstand og samtidig opprettholde samfunnsnyttene av de fysiske inngrepene som er gjennomført. For SMVF opererer man i stedet med miljømålet «godt økologisk potensial». Dette fritar ikke for å gjøre tiltak, men gir grunnlag for å gjennomføre forbedringer for å styrke viktige miljøverdier. Dette kan for eksempel være aktuelt for eldre vassdragsutbygginger som ikke er konsesjonsbelagt eller hvor det er eldre konsesjoner og hvor det ikke er satt tilfredsstillende krav til ivaretagelse av miljøverdier.

Arbeidet etter vannforskriften vil kreve et stort engasjement fra kommunene og staten etter at vannforvaltnings- og tiltaksplaner er vedtatt. Vannområdeutvalget skal sikre eierkommunenes medvirkning og forpliktelse, samt faglig forankring og kontinuitet i arbeidet mot god kjemisk og økologisk vannkvalitet. Vannområdeutvalget skal også koordinere det videre tiltaksarbeidet og være en arena for kompetanse- og erfaringsinnhenting samt samhandling.

Hovedutfordringene i Vannområde Mjøsa er:

- Fysiske endringer
- Spredt avløp
- Kommunalt avløp
- Avrenning fra jordbruk
- Forurensning/miljøgifter
- Biologisk påvirkning
- Klimaendringer

For å begrense de negative effektene av disse hovedutfordringene er det foreslått problemkartlegging, miljøforbedrende, reduserende og forebyggende tiltak/overvåking.

Kommunen er myndighet innen lovgivningen når det gjelder landbruksforvaltning, byggesak, arealplanlegging, spredt avløp og kommunalt avløp. Dette er områder som har innvirkning på hvorvidt man når miljømål, og som innebærer at kommunen kan få ansvar for gjennomføring av tiltak. Samtidig vil det være nødvendig at øvrige sektorinteresser som landbruk, veg (riksveger, fylkesveger, europaveger), jernbane og energiproduksjon bidrar, slik at det blir mulig å innfri målene.

Vurdering:

I Lillehammer kommune er det gjennom grunnlagsdokumentasjonen for den regionale planen og tiltaksprogrammet listet opp vannforekomster som ikke har god økologisk status og/eller hvor det er risiko for ikke å nå miljømålet om god økologisk og kjemisk status i løpet av planperioden og innen 2021. Aktuelle vannforekomster som ikke har «god økologisk tilstand» er vist i vedlegg 4. I Lillehammer kommune er deler av Mesnavassdraget, Lågen mellom Hunderfossen og Hølsauget, samt nedre del av Rinda eksempler på vannforekomster som kan få status som SMVF. Det er i tillegg spesielle brukerinteresser knyttet til Bælavassdraget som inngår i nedbørfeltet til Lillehammer vannverk, samt brukerinteresser knyttet til bading og fritidsfiske i flere av vassdragene.

Hvordan vil den regionale planen påvirke kommunens ansvarsområder, faglig og økonomisk?

Kommunen har allerede et ansvar for å ivareta hensynet til vann gjennom ulike sektorlovverk, og slik sett medfører den regionale planen i utgangspunktet ikke noen nye lovpålagte oppgaver. Planen fører likevel til at man innenfor de enkelte lovverk og virksomheter vil måtte ha et større fokus på å bedre vannkvalitet og å unngå forringelse. Vedtatte forvaltningsplaner med tiltaksprogram vil måtte innarbeides i kommuneplan, kommunedelplaner og handlingsplaner/sektorplaner. Det vil nødvendigvis være kostnader knyttet til tiltak i hver enkelt kommune. Så langt har kommunene tatt en stor andel av kostnadene knyttet til å utarbeide lokale tiltaksanalyser. Videre vil det være kostnader forbundet med administrasjon, behov for utredninger, oppfølging av tiltak og rapportering, regnskapsarbeid, informasjons- og kommunikasjonsarbeid.

I Regional plan for vannforvaltning er det lagt vekt på at tiltakene som settes i verk for å bedre tilstanden i vassdragene skal ha en god kost/nytteeffekt.

Vann- og avløpssektoren

Slik Rådmannen ser det ligger det utfordringer når det gjelder avløp i spredt bebyggelse. I Lillehammer kommune er det per tiden omkring 1300 separate avløpsanlegg. Separate avløpsløsninger har begrenset levetid, og avhengig av tekniske løsninger, grunnforhold og bruk kan avløpsløsninger ha en levetid på omkring 20-30 år. Kommunen har etter forurensningslovverket både hjemmel til å gi pålegg og et ansvar for å iverksette tiltak. Utbedring av eldre avløpsløsninger er noe som i sum vil kunne ha vesentlig effekt når det gjelder å bedre vannkvalitet.

Pålegg om utbedringer vil kunne påføre eiere av boliger i spredt bebyggelse betydelige kostnader, samtidig som kommunen vil få kostnader forbundet med dette. Opprydning i eldre avløpsløsninger vil kunne utløse behov for å etablere nye offentlige vann- og avløpsledninger, i tillegg til at arbeidet med tilsyn og oppfølging av pålegg vil være ressurskrevende. Det vil i tillegg også kunne bli behov for å øke utskiftingstakten på eldre offentlige ledningsnett. En økonomisk prioritering av disse tiltakene vil kreve lokalpolitiske prosesser.

Hovedplan for vann og avløp vil for øvrig være et viktig virkemiddel for å sikre politisk forankring og forpliktelser rundt gjennomføring av utbygging av offentlige ledningsnett.

Landbrukssektoren

Tiltak i landbruket er iht. den regionale planen og tiltaksprogrammet vurdert som relativt kostnadseffektive. Herunder hører tiltak som omfatter vegetasjonssoner, rutiner for pløying, fordrøynings- og sedimentasjonsbassenger mm. Tiltak i landbruket vil i noen grad kunne ha

kostnader i form av redusert produksjon, men må veies opp mot verdien av bedre vannkvalitet. For landbruket vil det være mulig å rette eksisterende støtteordninger (RMP – regionalt miljøprogram og SMIL – spesielle miljøtiltak i jordbruket) mot miljøforbedrende tiltak knyttet til sårbare vannforekomster.

Klimatilpasning

Kommunen har betydelige utfordringer når det gjelder flom i mindre sidevassdrag. Gjennomføring av nye flomsikringstiltak vil kunne føre til at en får vansker med å nå miljømålene. På den annen side fører gjentakende flomepisoder til skader på naturmiljø, utvasking og spredning av forurensning og stadige behov for tekniske inngrep. Rådmannen ser det som viktig at man integrerer hensynet til vannmiljø og Vannforskriften i arbeidet med flomsikring, slik at man så langt mulig kan få løsninger som er robuste både når det gjelder naturmiljø/vannmiljø og sikkerhet mot flom.

Vannkraftreguleringer

Både Mesnavassdraget og Gudbrandsdalslågen mellom Hunderfossen og Hølsauget er betydelig påvirket av eldre vannkraftreguleringer. Det er potensiale både når det gjelder habitatforbedringer, samt tilrettelegging for brukerinteresser knyttet til fritidsfiske og opplevelsesverdi. Rådmannen mener forbedringer knyttet til vannkraftreguleringer i hovedsak må skje gjennom revisjon av konsesjonsvilkår.

Forsuring

Forsuring er ikke vurdert som spesielt problematisk i Lillehammer kommune, da berggrunn og løsmasser jevnt over gir god bufferevne.

Grunnforurensning

I Lillehammer er det forurenset grunn på Strandtorget i tillegg til flere mindre grunnforurensninger for øvrig. Ved bygge- og gravearbeider vil det generelt være krav om tiltak der en kommer i berøring med forurenset grunn. Selv om det i de senere årene er påvist en reduksjon av konsentrasjonene av flere miljøgifter i fisk i Mjøsa, vil det kunne bli aktuelt med nye tiltak i forbindelse med Strandtorget. Tiltak i dette området vil bety svært store kostnader og rådmannen ser det som svært viktig med statlige bidrag dersom det skal iverksettes nye tiltak i dette området. Fylkesmannen i Oppland er forurensningsmyndighet når det gjelder grunnforurensningen ved Strandtorget, og vil måtte følge opp i forhold til eventuelle tiltak.

Fremmede arter i ferskvann

Flere fremmede arter har evne til å endre og påvirke økosystemer og den naturlige artssammensetningen. Her vil det også være betydelige brukerinteresser knyttet til fritidsfiske. Med fremmede arter regnes både arter som er innført til landet, samt arter som er spredt til områder utenfor sitt naturlige utbredelsesområde. I en rekke vassdrag i kommunen bidrar ørekyte til redusert produksjon av ørret, samt at for eksempel gjedde og abbor stedvis har blitt satt ut i vannforekomster som fra naturens side ikke har vært mulige å nå. Kunnskap om hvor stor påvirkning fremmede arter har, vurderes som begrenset. Det vil være viktig å få en bedre oversikt over dette før en iverksetter og prioriterer tiltak.

Arealplanlegging

Rådmannen ser det som nødvendig at vannforskriften ligger som premiss i arbeidet med revisjon av kommuneplanens arealdel. Det vil kunne bli nødvendig med en gjennomgang av kunnskapsgrunnlaget, samt at det innarbeides nye bestemmelser som gir tydeligere føringer

rundt forvaltning av vassdrag. Dette kan for eksempel innebære ytterligere krav til ivaretagelse av naturlige vegetasjonsbelter/kantvegetasjon, og krav i forhold til vassdragstekniske inngrep og flomforebygging.

Konklusjon:

Rådmannen mener forvaltningsplanen og tiltaksprogrammet gir godt grunnlag for sterkere satsing på vannkvalitet innenfor spredt avløp, kommunalt VA og innenfor landbrukssektoren. Det er betydelige utfordringer knyttet til behov for ressurser innenfor avløps- og landbrukssektoren og i forbindelse med oppfølging av tiltak. Det vil også være store utfordringer knyttet til flomsikring og ivaretagelse av miljømålene i bynære vassdrag. Dersom en skal kunne innfri miljømålene slik vannforskriften forutsetter, vil det kreve økt kommunal innsats, og styrkede økonomiske ressurser. Dette vil bety at kommunen må få øremerkede ressurser fra statlig hold og at det etableres nye tilskuddsordninger.

Rådmannen legger saken fram med slikt forslag til

V E D T A K :

1. Lillehammer kommune slutter seg til forslaget til Regional plan for vannforvaltning 2016-2021 og forslag til Regionalt tiltaksprogram i vannregion Glomma 2016-2021. Lillehammer kommune ser positivt på arbeidet med å sikre en felles, bærekraftig bruk av vannressursene på tvers av sektormyndighetene, og ønsker å være en aktiv bidragsyter til at målene i vannforskriften nås.
2. Lillehammer kommune vil fremheve behovet for styrkede økonomiske ressurser fra statlig hold for å kunne gjennomføre tiltak innenfor ulike sektorområder. Lillehammer kommune mener det må avsettes øremerkede midler og utarbeides nye tilskuddsordninger for:
 - Tiltak innen spredt avløp.
 - Landbrukstiltak og overvåking av forurensing fra landbruksområder.
 - Kartlegging og opprydding av forurenset grunn.
 - Flomforebygging, biotopforbedring og restaurering av vassdrag.
 - Problemkartlegging og bedring av kunnskapsgrunnlaget for vannforekomstene.

Lillehammer, 22.12.14

Christian Fotland
Rådmann

Lars Rudi
Sektorsjef

Kommuneplanutvalgets behandling i møte 20.01.2015 sak 1/15:

Votering:

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Kommuneplanutvalget

V E D T A K :

1. Lillehammer kommune slutter seg til forslaget til Regional plan for vannforvaltning 2016-2021 og forslag til Regionalt tiltaksprogram i vannregion Glomma 2016-2021.
Lillehammer kommune ser positivt på arbeidet med å sikre en felles, bærekraftig bruk av vannressursene på tvers av sektormyndighetene, og ønsker å være en aktiv bidragsyter til at målene i vannforskriften nås.
 2. Lillehammer kommune vil fremheve behovet for styrkede økonomiske ressurser fra statlig hold for å kunne gjennomføre tiltak innenfor ulike sektorområder. Lillehammer kommune mener det må avsettes øremerkede midler og utarbeides nye tilskuddsordninger for:
 - Tiltak innen spredt avløp.
 - Landbrukstiltak og overvåking av forurensing fra landbruksområder.
 - Kartlegging og opprydding av forurenset grunn.
 - Flomforebygging, biotopforbedring og restaurering av vassdrag.
 - Problemkartlegging og bedring av kunnskapsgrunnlaget for vannforekomstene.
-